

Наталія ТАРАСЮК,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри іноземних мов
Національного університету водного господарства
та природокористування, м. Рівне

Алла ШИКУН,
асистент кафедри іноземних мов
Національного університету водного господарства
та природокористування, м. Рівне

ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-БУДІВЕЛЬНИКІВ

Стаття присвячена виокремленню деяких дидактичних принципів із метою формування англомовної лексико-граматичної компетентності майбутніх інженерів-будівельників. Визначено три групи дидактичних принципів за їх значенням в організації навчально-виховного процесу; виявлено особливості кожного із дидактичних принципів групи.

Ключові слова: лексико-граматична компетентність, дидактичний принцип, архітектурно-будівельні креслення, освітнє середовище, система дидактичних принципів.

Статья посвящена выделению некоторых дидактических принципов с целью формирования англоязычной лексико-грамматической компетентности будущих инженеров-строителей. Определены три группы дидактических принципов по их значению в организации учебно-воспитательного процесса; выявлены особенности каждого из дидактических принципов группы.

Ключевые слова: лексико-грамматическая компетентность, дидактический принцип, архитектурно-строительные чертежи, образовательная среда, система дидактических принципов.

This study which is entitled «Didactic principles of the English language lexico-grammatical competence of future civil engineers» is an effort to overview a number of important notions and concepts related to both didactic principles in general and specifically didactic principles for language learning of future civil engineers. For that purpose, the researchers define the importance of didactic principles' usage, highlight some peculiarities of didactic principles of the English language lexico-grammatical competence formation of future civil engineers. Hence, the didactic principles of the English language lexico-grammatical competence formation of future civil engineers are grouped in the organization of the educational process. Various classifications of general didactic principles have been revealed.

Results that have been obtained in this study are recommended for implementation in the process of English for specific purposes learning.

Keywords: *lexico-grammatical competence, didactic principle, construction drawings, educational environment, system of didactic principles.*

Постановка проблеми. Навчання студентів у закладах вищої освіти – цілеспрямований, систематичний і послідовний процес, підпорядкований системі дидактичних принципів, які входять до освітнього середовища. Процес інтелектуального розвитку буде можливим лише за умов широкого впровадження дидактичних принципів навчання. Сьогодні українська педагогіка шукає такі дидактичні принципи, які б відповідали нашому часові й стратегічним цілям держави. Фундаментального значення в цих пошуках набуває врахування змін у поглядах на зміст дидактичних принципів навчання, які є необхідними для підготовки майбутніх висококваліфікованих спеціалістів.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. У наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених висвітлено загальну класифікацію та розглянуто характеристики дидактичних принципів навчання [1-3; 8; 10; 13-17]. Існує низка й інших класифікацій принципів навчання, висвітлених як у зарубіжній, так і вітчизняній психолого-педагогічній літературі, зокрема зарубіжні вчені виокремлюють принцип свідомої та активної участі студентів в освітньому процесі, принцип формування знань, навичок та вмінь, індивідуалізації, зв'язку теорії із практикою, систематизації, інтуїції (зв'язку конкретного з абстрактним), принцип зворотного зв'язку, принцип наочності [15; 17].

Серед дидактичних принципів навчання іноземних мов і культур визначено такі принципи: наочності, міцності, свідомості, науковості, активності, виховного навчання, систематичності та послідовності, врахування індивідуальних особливостей студентів, доступності й посильності, міжпредметної координації, міжкультурної взаємодії [9].

У наукових працях більшості вчених мають місце принципи наочності, систематичності й послідовності. Однак, незважаючи на різні класифікації, дидактичні принципи навчання ґрунтуються на дидактичних концепціях виховання і навчання та спрямовані на досягнення навчальних цілей, формування позитивних мотивів навчання, а також активізацію пізнавальної діяльності студентів.

Мета статті – висвітлити домінантні дидактичні принципи формування англомовної лексико-граматичної компетентності в майбутніх інженерів-будівельників.

Завдання:

- охарактеризувати найпоширеніші дидактичні принципи навчання у вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній літературі;

- розподілити вищезначені принципи за їх значенням в організації навчально-виховного процесу майбутніх інженерів-будівельників;

- обґрунтувати особливості домінантних дидактичних принципів формування англомовної лексико-граматичної компетентності в майбутніх інженерів-будівельників.

Виклад основного матеріалу. З метою оптимізації процесу навчання нами було визначено домінантні дидактичні принципи з метою формування у майбутніх інженерів-будівельників англомовної лексико-граматичної компетентності на рівні навчально-освітньої діяльності.

Принципи, що входять до складу дидактичної системи навчання майбутніх інженерів-будівельників, ми пропонуємо розділити на 3 групи – відповідно до їх значення в організації навчально-виховного процесу (див. табл.).

Таблиця

<i>I група принципів</i>	<i>II група принципів</i>	<i>III група принципів</i>
- інтеграції; - системності; - послідовності; - формування знань, навичок та вмій	- наочності у зв'язку із принципом інформаційного переходу; - проблемності	- зворотного зв'язку; - зв'язку теорії із практикою; - єдності навчання, виховання і розвитку

До першої групи нами віднесено принципи, що дозволяють визначити зміст навчання англійської мови для спеціальності «Будівництво і цивільна інженерія», а отже, й зміст навчальних програм.

Другу групу складають принципи, що визначають методи і засоби навчання англійської мови за професійним спрямуванням для майбутніх інженерів-будівельників.

До третьої групи належать такі дидактичні принципи навчання, що визначають організаційні форми навчального процесу.

Опрацювавши значну кількість наукових праць із досліджуваної проблеми [1; 2; 5-7; 10; 12; 15; 17], ми дійшли висновку, що найвагомішими дидактичними принципами навчання для формування англомовної лексико-граматичної компетентності в читанні майбутніх інженерів-будівельників є принципи: *інтегрованого навчання; системності; послідовності; здобуття знань, навичок та вмій; наочності у зв'язку з принципом інформаційного переходу; єдності навчання, виховання і розвитку; проблемності; зворотного зв'язку; зв'язку теорії із практикою; врахування індивідуальних особливостей студентів.*

Розглянемо означені принципи докладніше, враховуючи специфіку умов формування лексико-граматичної компетентності в читанні студентів будівельних спеціальностей.

Реалізація *принципу інтегрованого навчання* передбачає формування лексико-граматичної компетентності в читанні в інтеграції з говорінням та письмом, а також з урахуванням предметних знань та навичок; формування лексичних та граматичних навичок у різних видах читання.

Відповідно до *принципу системності* послідовне та системне представлення типових граматичних структур і граматичних форм, лексичних одиниць ескізного будівельного проекту відображає методичну системність, яка стосується процесу навчання [5; 7].

Принцип формування знань, навичок та вмій полягає у поступовій активізації лексико-граматичних знань, формуванні навичок відповідно до етапів (за С. Шатіловим) та теорії поетапного формування розумових дій (за П. Гальперініним).

Принцип наочності у зв'язку із принципом інформаційного переходу від вербального до візуального і навпаки, який досліджувався В. Літлвудом і П. Нейшном [18; 19], набуває особливої актуальності в ході формування лексико-граматичної компетентності на базі архітектурно-будівельних креслень. Він полягає у постійному використанні в навчальних завданнях переходу від вербального до невербального способу спілкування та навпаки – від невербального до вербального [19].

Принципу проблемності передбачає залучення проблемних та проблемно-творчих завдань, зокрема проблемні завдання, на нашу думку, варто поєднувати із творчими, на кшталт завдань вибору інженерно-конструктивних рішень.

Принцип єдності навчання, виховання і розвитку передбачає вдосконалення трьох сторін мовної особистості – когнітивної, мотиваційної та діяльній [11, с. 65].

Принцип зворотного зв'язку (рефлексивності) базується на ідеї, сформульованій І. Задорожною, про те, що пізнавальна діяльність студента (зокрема й діяльність, спрямована на оволодіння англомовною лексико-граматичною компетентністю в читанні) повинна супроводжуватися рефлексією «з метою аналізу та оцінки результатів власної роботи, визначення причин недоліків і невдач із подальшою корекцією програми дій» [4, с. 51].

Висновки. Таким чином, із метою формування англомовної лексико-граматичної компетентності майбутніх інженерів-будівельників нами було виокремлено такі *дидактичні принципи навчання*: інтеграції; системності; послідовності; здобуття знань, навичок та вмій; наочності у зв'язку із принципом інформаційного переходу; проблемності; зворотного зв'язку; зв'язку теорії із практикою; єдності навчання, виховання і розвитку.

Викладачам необхідно не лише бути обізнаними у питаннях наявних класифікацій принципів навчання, а й уміти раціонально використовувати їх у практичній діяльності зі студентами.

При цьому слід пам'ятати, що не всі принципи навчання реалізуються на занятті одночасно і рівною мірою. Необхідно обирати домінуючі дидактичні принципи навчання та ступені їх реалізації відповідно до специфіки навчання у закладі вищої освіти та завдань і змісту навчального матеріалу, що вивчається на занятті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1985. – 208 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підручник для педагогів / Г. Ващенко. – К. : Українська Видавнича Спілка, 1997. – 41 с.
3. Гудкова Н. М. Сутність комунікативно-когнітивного підходу до викладання іноземної мови фахового спрямування у вищому навчальному закладі / Н. М. Гудкова // Наукові записки Національного університету «Острозька Академія» : зб. наук. пр. – 2015. – Вип. 54. – С. 21–23. – (Серія «Філологічна»).
4. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англійською комунікативною компетенцією : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02 / Задорожна Ірина Павлівна. – К., 2012. – 770 с.
5. Ковриго С. Б. Комунікативно-когнітивний підхід у навчанні англійської мови / С. Б. Ковриго // Англійська мова та література. – 2010. – № 36. – С. 17–23.
6. Кравець О. В. Когнітивно-комунікативний метод навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі / О. В. Кравець // Сучасні дослідження з іноземної філології. – 2013. – Вип. 11. – С. 442–446.
7. Конопляник Л. М. Комунікативно-когнітивний підхід до навчання іноземної мови професійного спрямування студентів-фізиків [Електронний ресурс] / Л. М. Конопляник. – Режим доступу : er.nau.edu.ua:8080/bitstream/NAU
8. Малафійк І. В. Дидактика : навч. посіб. / І. В. Малафійк. – К. : Кондор, 2005. – 397 с.
9. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : [підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів] / [О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.] ; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
10. Онишук В. О. Про вдосконалення і систематизацію дидактичних принципів / В. О. Онишук // Рад. шк., 1980. – № 8. – С. 31–33.
11. Романенко О. Комунікативно-когнітивний підхід у навчанні другої іноземної мови майбутніх економістів / О. Романенко // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць. – Слов'янськ : СДПУ, 2010. – Спецвипуск № 5. – С. 62–68.
12. Рубцова М. Комунікативно-когнітивний підхід до навчання лексики на заняттях з усного мовлення / М. Рубцова // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. – 2015. – № 1 (14). – С. 150–154.
13. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 352 с.
14. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посібник / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.
15. Bogatyreova M. Didactic principles of developing professional linguistic personality in foreign language training / M. Bogatyreova // Procedia. Social and behavioural studies. – 2015. – № 244. – P. 544–551.
16. Cerna M. Reflection of Comenius didactic principles in ESP instruction / M. Cerna [Electronic resource]. – Available from : www.academia.edu/ Reflection of Comenius
17. Esi Marius Costel. The didactic principles and their applications in the didactic activity / Costel Esi Marius // Sino-US English teaching. – 2010. – № 9. – P. 24–34.
18. Littlewood W. Communicative Language Teaching / W. Littlewood. – Cambridge : Cambridge University Press. – 1998. – 108 p.
19. Nation P. Using techniques well : information transfer / Paul Nation // Guidelines. – 1988. – № 18. – P. 17–23.

Дата надходження до редакції: 23.10.2018 р.